

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 2CdoR/1/2024
Identifikačné číslo spisu: 6122331803
Dátum vydania rozhodnutia: 28.02.2024
Meno a priezvisko: JUDr. Alena Adamcová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2024:6122331803.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľky N. P., nar. E., bytom P., zastúpenej Mgr. Gabrielou Novákovou, advokátkou, so sídlom Veľký Krtíš, A. H. Škultétyho 35, proti odporcovi N. P., nar. E., bytom X., zastúpenému JUDr. Ninou Hríbikovou, advokátkou, so sídlom Banská Bystrica, Kukučínova 20, o návrhoch na nariadenie neodkladného opatrenia v konaní o rozvod manželstva a úpravu výkonu rodičovských práv a povinností k maloletemu dieťaťu, vedenej na Okresnom súde Banská Bystrica pod sp. zn. 37P/87/2022, o dovolaní navrhovateľky proti uzneseniu Krajského súdu v Banskej Bystrici z 24. mája 2023 sp. zn. 16CoP/18/2023, 16CoP/19/2023, takto

rozhodol:

Uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici z 24. mája 2023 sp. zn. 16CoP/18/2023, 16CoP/19/2023 vo výroku II., ktorým bolo potvrdené uznesenie Okresného súdu Banská Bystrica zo 14. marca 2023 č. k. 37P/87/2022-599 a uznesenie Okresného súdu Banská Bystrica zo 14. marca 2023 č. k. 37P/87/2022-599 z r u š u j e a vec v rozsahu zrušenia vracia Okresnému súdu Banská Bystrica na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Banská Bystrica (ďalej aj „súd prvej inštancie“, „prvoinštančný súd“ alebo „okresný súd“) uznesením z 10. februára 2023 č. k. 37P/87/2022-410 nariadil neodkladné opatrenie, na základe ktorého je otec N. P. oprávnený dočasne sa stretávať s maloletou H. P. každý nepárny týždeň v kalendárnom roku od piatka od 16.30 hod do nedele do 19.30 hod. za prítomnosti otcovej sestry N. P. (výrok I.), otec je oprávnený maloletú H. od matky v stanovené dni a hodiny prevziať a matke odovzdať pred vchodom do bytového domu na adrese L. (výrok II.), matka je povinná maloletú na styk s otcom riadne a včas pripraviť a otcovi styk s maloletou umožniť a otec je povinný po ukončení styku maloletú riadne a včas matke odovzdať (výrok III.). Neodkladné opatrenie bude trvať do právoplatného skončenia konania vo veci samej sp. zn. 37P/87/2022 (výrok VI.). Vo zvyšku návrh otca na nariadenie neodkladného opatrenia zamietol (výrok IV.) a zamietol návrh matky na nariadenie neodkladného opatrenia (výrok V.).

1.1. Ďalším uznesením zo 14. marca 2023 č. k. 37P/87/2022-599 súd prvej inštancie zamietol návrh matky (ďalej tiež „navrhovateľka“) na nariadenie neodkladného opatrenia, ktorým sa domáhala, aby sa

manžel a otec ich maloletej dcéry H. nepribližoval k navrhovateľke na vzdialenosť menšiu ako 50 metrov.

2. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej aj „odvolací súd“ alebo „krajský súd“) na odvolanie odporcu voči uzneseniu na č. l. 410 a na odvolania navrhovateľky proti obom napadnutým uzneseniam, uznesením z 24. mája 2023 sp. zn. 16CoP/18/2023, 16CoP/19/2023 obe rozhodnutia súdu prvej inštancie potvrdil. Zhodne ich považoval za vecne správne.

3. Proti predmetnému uzneseniu odvolacieho súdu podala matka (ďalej v texte aj „dovolaiteľka“) zastúpená kvalifikovanou právnu zástupkyňou dovolanie, v ktorom navrhla, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky výrok II. napadnutého uznesenia, ktorým potvrdil uznesenie Okresného súdu Banská Bystrica zo 14. marca 2023 č. k. 37P/87/2022-599 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie. Prípustnosť dovolania odôvodnila s poukazom na ustanovenia § 420 písm. e) CSP.

4. Otec vo svojom vyjadrení k dovolaniu uviedol, že vo veci rozhodoval zákonný sudca a navrhol dovolanie zamietnuť.

4.1. Kolízny opatrovník sa stotožnil s rozhodnutím okresného súdu aj s rozhodnutím odvolacieho súdu.

5. Podľa § 2 ods. 1 Civilného mimosporového poriadku na konania podľa tohto zákona sa použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa § 2 ods. 2 Civilného mimosporového poriadku na účely tohto zákona sa pojmy žaloba, strana a spor vykladajú ako návrh na začatie konania, účastník konania (ďalej len „účastník“) a konanie podľa tohto zákona, ak z povahy veci nevyplýva inak.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP; ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená v súlade so zákonom advokátom (§ 429 CSP) bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru o prípustnosti a dôvodnosti navrhovateľkou podaného dovolania.

7. V zmysle ustanovenia § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

8. Podľa ustanovenia § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak v konaní došlo k niektorej z procesných väd, ktoré sú vymenované v ustanovení § 420 písm. a) až f) CSP. Najvyšší súd Slovenskej republiky už v rozhodnutí sp. zn. 3Cdo/236/2016 (publikovanom v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky ako judikát R 19/2017) uviedol, že základným a spoločným znakom všetkých rozhodnutí odvolacieho súdu, proti ktorým je prípustné dovolanie podľa ustanovenia § 420 CSP je to, že ide buď o rozhodnutie vo veci samej alebo o rozhodnutie, ktorým sa konanie končí. V prípade, že dovolateľ vyvodzuje prípustnosť dovolania z § 420 CSP, dovolací súd prednostne skúma, či ide o rozhodnutie v ňom uvedené; k preskúmaniu opodstatnenosti v dovolaní tvrdenej procesnej vady v zmysle ustanovenia § 420 písm. a) až f) CSP pristúpi dovolací súd len vtedy, ak dovolanie smeruje proti rozhodnutiu uvedenému v tomto ustanovení. Z uvedeného je zrejmé, že ak je dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré nie je rozhodnutím vo veci samej, ani rozhodnutím, ktorým sa konanie končí, je z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 420 písm. a) až f) CSP irelevantné, či k namietanej procesnej vade došlo alebo nie.

9. Rozhodnutie o neodkladnom opatrení má povahu rozhodnutia vo veci samej vtedy, ak samotné neodkladné opatrenie konzumuje vec samu. Takáto situácia môže nastať v prípade návrhu na nariadenie

neodkladného opatrenia podaného po skončení konania (pri splnení podmienok § 325 ods. 1 CSP). Rovnako v prípade návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia podaného pred začatím konania, na ktoré nenadväzuje žaloba podľa § 336 ods. 1 CSP, konanie končí rozhodnutím o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia a konzumuje vec samu (sp. zn. 8Cdo/83/2017).

10. Podľa § 420 písm. e) CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd.

10.1. Dovolateľka v rámci odôvodnenia dovolania namietala, že predmetným uznesením o návrhu o neodkladnom opatrení rozhodovala nesprávne sudkyňa, ktorej bola pridelená vec na rozhodnutie o návrhu na rozvod a úpravu práv a povinností k maloletej H. P., konanie ktoré medzi stranami prebieha. Podľa jej názoru nešlo o návrh, ktorý mal byť zapísaný do konania o rozvod manželstva.

11. Nesprávne obsadeným súdom (§ 420 písm. e) CSP) je súd, ktorý nie je obsadený v súlade s ustanoveniami upravujúcimi zloženie súdneho orgánu, ktorý má určitú vec prejednať a o nej rozhodnúť. Súd treba považovať za nesprávne obsadený aj vtedy, ak nekoná zákonný sudca (porovnaj tiež nálezh Ústavného súdu Slovenskej republiky z 5. novembra 2008 sp. zn. II. ÚS 136/08). Zákonným sudcom (čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky) je sudca určený v súlade s rozvrhom práce vecne a miestne príslušného súdu. Nevyhnutným predpokladom toho, aby strana sporu nebola odňatá svojmu zákonnému sudcovi, je preto rozhodovanie o jeho veci súdom, ktorý je podľa zákona na rozhodovanie o nej vecne, miestne i funkčne príslušný.

12. V prejednávanej veci z obsahu spisu dovolací súd zistil, že návrh neodkladného opatrenia navrhovateľka predložila 21. 02. 2022 (č. l. 489). Opatrením predsedu Okresného súdu Banská Bystrica Spr 233/23 z 02. 03. 2023 (č. l. 531) bol návrh na nariadenie neodkladného opatrenia zapísaný do konania o rozvod manželstva sp. zn. 37P/87/2022 s odôvodnením, že navrhované neodkladné opatrenie má upraviť pomery medzi manželmi, ktorí sú účastníkmi konania o rozvod manželstva. Medzičasom bol najprv zapísaný náhodným výberom, ale keďže tento zápis bol potom zrušený, pre posudzovanie dovolania to nie je rozhodujúce. Predseda súdu prvej inštancie zvolil uvedený postup pri určení zákonného sudcu, nakoľko podľa Rozvrhu práce Okresného súdu Banská Bystrica na rok 2023, článok II/2 bod C, návrh na nariadenie neodkladného opatrenia v už prejednávanej veci sa zapíše do už prebiehajúceho konania v o veci samej a zákonným sudcom na rozhodnutie o takom neodkladnom opatrení je sudca, ktorý koná a rozhoduje vo veci samej.

12.1. Napriek tomu, že tento postup odobril odvolací súd, musí dovolací súd konštatovať, že ide o postup nesprávny. Napriek možnej účelovosti podania návrhu, ktorú naznačil súd prvej inštancie, treba prisvedčiť argumentácii navrhovateľky v tom smere, že vec nemala byť zapísaná do konania o rozvod manželov. Podľa dovolacieho súdu je totiž konanie o uvedenom návrhu v zmysle ustanovenia § 325 ods. 2 písm. h) CSP iným konaním, podstatne odlišným od konania o rozvod manželstva, a malo v ňom byť postupované a rozhodnuté samostatne. Samotné neodkladné opatrenie je upravené v CSP, nie je konaním podľa Zákona o rodine (ako rozvod), ani neodkladným opatrením v rodinnoprávných veciach podľa tretej časti CMP.

12.2. O tom, že ide o osobitné konanie, odlišné od prebiehajúceho konania o rozvod svedčí v prvom rade skutočnosť, že sa ním dosahujú iné následky, má iné predpoklady (hrozba ujmy na integrite) a najmä môže trvať aj po skončení konania o rozvod, keďže hrozba na integrite osoby, pred ktorou má chrániť neodkladné opatrenie tohto druhu, by mohla trvať aj po tom, ako sa rozvodom trvalo upravia osobné vzťahy medzi účastníkmi konania. Nie je podstatné, že v predmetnom konaní ide o rovnakých účastníkov konania. Takéto pravidlo by mohlo viesť k neúmernému rozširovaniu konania o rozvod, aj o nesúvisiace návrhy na neodkladné opatrenia, ak by napr. medzi manželmi boli obchodnoprávne vzťahy, prípadne by neodkladným opatrením žiadal jeden z nich o predbežné určenie vyživovacej povinnosti podľa ustanovenia § 71 Zákona o rodine. V danom prípade ide o iné konania, ktoré majú byť aj nasledované inými žalobami, resp. konaniami vo veci samej.

13. Rovnako tak možno nazerať (pokiaľ ide o nasledovania inou žalobou vo veci) na návrh na nariadenie neodkladného opatrenia podľa ustanovenia § 325 ods. 2 písm. h) CSP.

14. Podľa ustanovenia § 337 ods. 1 CSP, ak súd nariadi neodkladné opatrenie pred začatím konania a ak navrhovateľovi povinnosť podľa § 336 ods. 1 (podať žalobu vo veci samej) neuloží, poučí strany, ktorým sa neodkladným opatrením ukladá určitá povinnosť, že môžu podať žalobu vo veci samej a o právnych následkoch s tým spojených. Lehotu na podanie žaloby súd neurčuje.

14.1. Podľa ustanovenia § 337 ods. 2 CSP súd vo výroku uznesenia podľa odseku 1 uvedie strany a predmet konania vo veci samej. Konanie vo veci samej sa môže týkať aj nárokov na navrátenie do pôvodného stavu alebo nárokov na náhradu škody alebo inej ujmy spôsobenej výkonom neodkladného opatrenia.

15. V prípade splnenia zákonných podmienok podľa § 336 ods. 1 CSP môže súd pred začatím konania nariadiť neodkladné opatrenie bez toho, aby súčasne navrhovateľovi uložil povinnosť podať v určitej lehote žalobu vo veci samej. Spravidla pôjde o prípady, keď samotné neodkladné opatrenie bude postačovať na poskytnutie plnohodnotnej súdnej ochrany a na zabezpečenie trvalej úpravy pomerov medzi stranami, čím rozhodnutie o nariadení neodkladného opatrenia konzumuje rozhodnutie vo veci samej (pozri aj komentár k § 324 CSP). Návrh na nariadenie takéhoto neodkladného opatrenia má povahu podania vo veci samej v zmysle § 123 ods. 2 CSP, čo bezprostredne súvisí s procesným postupom súdu pri odstraňovaní väd návrhu. Aj pri neodkladnom opatrení bez prepojenia na konanie vo veci samej môže súd v zmysle § 330 ods. 1 CSP určiť, že neodkladné opatrenie bude trvať len po určený čas. Ak však súd nerozhodne o časovom obmedzení neodkladného opatrenia, ktoré konzumuje vec samu, nie je trvanie jeho právnych účinkov a priori nijako limitované. Vzhľadom na absenciu súvisiacej žaloby vo veci samej neprichádza do úvahy ani zrušenie neodkladného opatrenia pri zamietnutí a odmietnutí žaloby alebo pri zastavení konania ako v prípade § 335 a § 336 ods. 4 CSP. V záujme rovnosti sporových strán a zabezpečenia adekvátnej ochrany práv a oprávnených záujmov osôb, proti ktorým takéto neodkladné opatrenie smeruje, je súd v zmysle § 337 ods. 1 CSP povinný poskytnúť im kvalifikované poučenie. Pri nariadení neodkladného opatrenia pred začatím konania, ktorým súd navrhovateľovi neuloží žalobnú povinnosť, súčasne osobitným výrokom poučí protistranu o tom, že môže podať proti navrhovateľovi samostatnú žalobu vo veci samej. Následkom úspešnej žaloby je potom zrušenie neodkladného opatrenia podľa § 337 ods. 3 CSP, o čom musí byť protistrana (potenciálny žalobca) rovnako poučená v uznesení o nariadení neodkladného opatrenia. V rámci výroku tohto uznesenia uvedie súd aj strany a predmet konania vo veci samej, aby sa mohla poučená osoba efektívne domáhať prípadnej procesnej ochrany. Priamo zo znenia druhej vety § 337 ods. 2 CSP vyplýva, že následné konanie vo veci samej sa môže týkať aj reštitučných, reparačných, kompenzačných alebo satisfakčných nárokov, ktoré bezprostredne súvisia s právnymi účinkami nariadeného neodkladného opatrenia a jeho prípadným výkonom (SEDLAČKO, František, § 337 [Následná žaloba protistrany], In: ŠTEVČEK, Marek, FICOVÁ, Svetlana, BARICOVÁ, Jana, MESIARKINOVÁ, Soňa, BAJÁNKOVÁ, Jana, TOMAŠOVIČ, Marek a kol., Civilný sporový poriadok, 2. vydanie, Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1283-1284, marg. č. 1.).

16. Ako vyplýva z vyššie citovaného, neodkladné opatrenie podľa § 325 ods. 2 písm. h) CSP, ak má väzbu s nejakým konaním vo veci samej, tak ide o konanie o žalobe podľa § 337 CSP, ktorá svojimi účinkami je žalobou podobnou žalobe o ochranu osobnosti, ktorej následkom môže byť v kontexte súdnej veci návrat do pôvodného stavu, a teda zrušenie zákazu priblíženia.

17. Na základe uvedeného možno uzavrieť, že pokiaľ bol predmetný návrh na nariadenie neodkladného opatrenia podľa § 325 ods. 2 písm. h) CSP zapísaný do prebiehajúceho konania o rozvod medzi stranami a rozhodovala o ňom sudkyňa konajúca v konaní o rozvod, tento postup nebol správny. Uvedeným postupom došlo k porušeniu zásady zákonného sudcu a možno konštatovať, že súd prvej inštancie bol nesprávne obsadený a jeho rozhodnutie je postihnuté vadou zmätočnosti. Keďže odvolací súd túto nesprávnosť neodstránil, zaťažil rovnako svoje konanie a rozhodnutie vadou zmätočnosti v zmysle ustanovenia § 420 písm. e) CSP.

18. Dovolacím súdom konštatovaná procesná vada zmätočnosti, uvedená v ustanovení § 420 písm. e) CSP zakladá prípustnosť dovolania; zároveň je však tiež dôvodom, so zreteľom na ktorý musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie (v rozsahu umožnenom rozsahom dovolania) bez ďalšieho zrušiť.

18.1. Dovolací súd zdôrazňuje, že vecnou stránkou napadnutých rozhodnutí a tiež prípadným splnením podmienok na nariadenie neodkladného opatrenia v predmetnej veci, sa nezaoberal. Napadnuté uznesenie, pokiaľ sa zaoberalo druhým návrhom na nariadenie neodkladného opatrenia je nedotknuté, pričom uznesenie na č. l. 410 je naďalej právoplatné.

19. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu, alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd v súlade s týmito ustanoveniami zrušil uznesenie odvolacieho súdu v napadnutej časti v spojení s uznesením súdu prvej inštancie na č. l. 599 a v rozsahu zrušenia vrátil vec súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, lebo nápravu nemožno dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu (§ 449 ods. 1 a 2 v spojení s § 450 CSP). Dovoláním vytýkanou vadou boli totiž dotknuté obe uznesenia nižších súdov.

20. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

21. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.